

Prof. dr hab. inż. arch. Jakub Szczepański
Politechnika Gdańska, Wydział Architektury, Katedra Historii, Teorii Architektury i Konserwacji Zabytków
ul. Narutowicza 11/12, 80-233 Gdańsk, tel. +48 58 347 23 15,
email: jakub.szczepanski@pg.edu.pl, <https://mostwiedzy.pl/jakub.szczepanski>

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Wrocławska działalność architektoniczna Baugeschäft Simon & Hafipaap w latach 1904-1945

autorka: mgr inż. arch. Joanna Olesińska
promotor: dr hab. inż. arch. Krystyna Kirschke, prof. Politechniki
Wrocławskiej
dyscyplina naukowa: architektura i urbanistyka

1. Podstawa opracowania recenzji

Podstawą opracowania recenzji były:

- zlecenie nr W1/4020/85/2022 podpisane przez prof. dr. hab. inż. arch. Rafała Czernerę, przewodniczącego Rady Dyscypliny Naukowej Architektura i Urbanistyka na Politechnice Wrocławskiej, z dnia 3 października 2022 r.
- ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dn. 14 marca 2003 r. z późniejszymi zmianami;
- rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30 października 2015 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora;
- egzemplarz rozprawy doktorskiej mgr inż. arch. Joanny Olesińskiej „Wrocławska działalność architektoniczna Baugeschäft Simon & Hafipaap w latach 1904-1945”.

2. Charakterystyka formalna pracy

Praca liczy 459 stron, z czego 34 strony zajmuje wykaz literatury. Bibliografia zawiera 256 pozycji, głównie w języku polskim i niemieckim. Tom zawiera 432 ilustracje, w większości są to reprodukcje materiałów archiwalnych. Praca składa się z zasadniczego tekstu i liczącego 179 stron katalogu obiektów.

Rozprawa podzielona jest na cztery rozdziały podzielone w logiczny sposób na podrozdziały. Pierwszy rozdział przedstawia wprowadzenie do rozprawy, w tym definiuje cel i tezy pracy. Następny rozdział opisuje przedmiot opracowania na tle przemian politycznych i architektonicznych Wrocławia, rozdział trzeci dotyczy wybranych projektów spółki, która jest przedmiotem opracowania. Rozdział czwarty stanowi podsumowanie z weryfikacją tez. Budowa rozprawy nie budzi zastrzeżeń, całość jest logicznie skonstruowana.

3. Temat, cel i tezy pracy oraz metody badawcze

Tematem rozprawy i jej celem jest analiza inwestycyjnej działalności spółki Baugeschäft Simon & Hafupaap we Wrocławiu. Jest to temat istotny ze względu na wpływ, jaki wywarła działalność przedsiębiorstwa na architektoniczny obraz Wrocławia w pierwszej połowie XX wieku.

Zakres czasowy i rzeczowy pracy przedstawiony w jej tytule i opisany na stronach 5-6 został jasno określony i nie budzi wątpliwości. Przegląd dotychczasowych badań przedstawiony na stronach 7-8 dowodzi, że opracowanie działalności spółki Baugeschäft Simon & Hafupaap nie została dotychczas w wystarczający sposób opracowana. Przedstawiony zasób źródeł archiwalnych świadczy o tym, że istnieją materiały pozwalające na przeprowadzenie badań zagadnienia podjętego w dysertacji.

Autorka przedstawiła dwie tezy. W pierwszej z nich stwierdza, że zasadniczy wpływ na znakomity warsztat projektowy właścicieli spółki Heinricha Simona i Eugena Hafupaapa miało ich dobre wykształcenie i współpraca ze znanymi architektami berlińskimi i wrocławskimi. Druga teza jest stwierdzeniem, że Eugen Hafupaap był utalentowanym architektem realizującym projekty, w których „nadążał za trendami wyznaczonymi przez modne w jego epoce nurty w architekturze”.

We wstępie do pracy, na stronie 5. pojawia się stwierdzenie mające charakter istotnej tezy. Autorka pisze tu o „własnym stylu, jaki przez dziesięciolecia wypracowała firma”. To ciekawe stwierdzenie nie zostało jednak rozwinięte w treści pracy.

4. Ocena naukowej wartości pracy

Pracę uważam za bardzo ciekawą i cenną zarówno ze względu na tematykę jak i sposób jej opracowania.

Dwa pierwsze podrozdziały **Rozdziału 2.** rozprawy przedstawiają zawodowe życiorysy Heinricha Simona i Eugena Hafupaapa. W obu tych podrozdziałach oprócz losów Simona i Hafupaapa oraz ich twórczości, Autorka opisuje historyczne tło przemian w Niemczech zachodzących po wojnie francusko-pruskiej, ze szczególnym

uwzględnieniem Śląska i Wrocławia. W dwu następnych podrozdziałach, dotyczących wspólnej działalności obu bohaterów dysertacji, także pojawiają wątki historii politycznej. To tło jest niewątpliwie potrzebne. Zostało dobrze, syntetycznie przedstawione. Podział opisu tła historycznego między cztery podrozdziały powoduje jednak, że stało się ono niezbyt czytelne.

Oprócz wątku historycznego pojawiają się rozważania dotyczące przemian stylowych w architekturze początku XX wieku. Pojawiają się one m. in. na stronie 13, 17, 28, 41 62. Przez to rozproszenie wywodu dotyczącego zmian form architektonicznych relacje pomiędzy zjawiskami ogólnymi a twórczością Simona i Halfpaapa nie są jasne. Na przykład na stronie 41 Autorka w willi Fritza Adama doszukuje się inspiracji dziełem Hermanna Muthesiusa „Das Englische Landhaus”. Forma tej willi wydaje się jednak należeć do zupełnie innego nurtu, klasycyzującego „stylu 1800”. Powyższe rozważania należy potraktować raczej jako polemikę z treścią dysertacji, niż jako merytoryczny zarzut.

Rozdział 3. stanowi zasadniczy trzon pracy i przedstawia działalność spółki Baugeschäft Simon & Hafpaap. Autorka zastosowała podział obiektów pod względem funkcji. Była to słuszna decyzja, pozwalająca na przedstawienie zbliżonych do siebie obiektów, ich porównanie i zbadanie relacji pomiędzy poszczególnymi projektami.

Pierwszy podrozdział rozdziału 3. dotyczy najliczniejszej grupy obiektów, którą stanowią budynki jednorodzinne, głównie wille. Po przedstawieniu poszczególnych obiektów następuje podsumowanie, w którym Autorka analizuje, syntetyzuje i wartościuje opisywane budynki. Zauważa zmianę, która nastąpiła w twórczości Halfpaapa w 1926 r. Wiąże ją z kryzysem ekonomicznym. Ciekawe, ale wykraczające poza zakres dysertacji byłoby być może poszukanie także innych przyczyn tych zmian. Wymagałoby to jednak badań twórczości innych wrocławskich architektów pierwszej połowie II wieku.

Drugi podrozdział rozdziału 3. to opis budynków wielorodzinnych. Przedstawiono przemiany we wrocławskiej architekturze tego rodzaju w pierwszej połowie XX. wieku.

Kolejne podrozdziały dotyczą różnych rodzajów obiektów użyteczności publicznej, przy czym na początku podrozdziału 3.2. Autorka znowu wraca do zagadnień tła historycznego i ogólnych przemian stylowych. Przedstawia kolejno obiekty handlowe, biura, hotele, restauracje, budynki edukacji i opieki zdrowotnej oraz obiekty sakralne. Analizy obejmują zagadnienia formy architektonicznej tych budynków, ich rozwiązań funkcjonalnych i konstrukcyjnych. Pozwala to na stworzenie całościowego obrazu analizowanych dzieł.

Ostatni, krótki **Rozdział 4.** to podsumowanie stanowiące ocenę działalności firmy Baugeschäft Simon & Hafupaap. Zawarta został tu również weryfikacja postawionych tez.

Integralną część pracy stanowi katalog obiektów zrealizowanych we Wrocławiu przez spółkę Baugeschäft Simon & Hafupaap w latach 1897-1945. Katalog zawiera karty 71 budynków. Niektóre informacje w katalogu powtarzają treści zawarte w podstawowej części pracy. Nie jest to jednak wada dysertacji. Zebrane i uporządkowane zestawienie realizacji spółki jest bardzo wartościową częścią pracy i może być doskonałą podstawą do dalszych badań

5. Uwagi szczegółowe

We wstępie, w którym przedstawione są tezy, na stronie 10., nie są one wyraźnie oddzielone od stwierdzeń będących dowodami. W niewielkim stopniu zaburza to czytelność wyводу.

W pracy zdarzają się drobne błędy redakcyjne, nie umniejszające jej wartości merytorycznej.

- Na stronie 9 autorka pisze o pracy składającej się ze wstępu i czterech rozdziałów, podczas gdy wstęp stanowi jedną z tych czterech części dysertacji.
- W zdaniu na stronie 9 „nadążał za trendami wyznaczonymi przez modne w jego epoce nurty architektury” – brak przyimka „w”.
- Przymiotnik „pruski” na stronie 11 pisany z wielkiej litery.
- Niekiedy podaje się niepotrzebne szczegóły, np.: powierzchnia Alzacji i Lotaryngii na stronie 13 czy też fakt związania jednego z architektów z masonerią na tej samej stronie.
- Brak przypisu do informacji w pierwszych zadaniach na stronie 15;
- Błąd w pierwszym zdaniu na stronie 16;
- Niekonsekwentna pisownia Polzig i Poelzig na stronie 20.

Autorka zgromadziła i zaprezentowała znaczną liczbę niepublikowanych materiałów archiwalnych. Techniczną wadą pracy jest stosunkowo niska jakość ilustracji, szczególnie rysunków planów z wrocławskiego Muzeum Architektury.

6. Wniosek końcowy

Dysertacja doktorska mgr inż. arch. Joanny Olesińskiej wnosi nowe wartości w stan wiedzy na temat architektury Wrocławia w pierwszej połowie XX wieku. Autorka wykazała ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie naukowej architektura i urbanistyka oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Przedłożona do recenzji dysertacja jest oryginalnym rozwiązaniem problemu naukowego i spełnia wymagania stawiane pracom doktorskim określone w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

z dn. 14 marca 2003 r. z późniejszymi zmianami oraz w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30 października 2015 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

Wnioskuje do Rady Dyscypliny Naukowej Architektura i Urbanistyka Politechniki Wrocławskiej o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Gdańsk, 12 XII 2022 r.